

ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ СВИНАРСТВА В ЗАПОРІЗЬКОМУ РЕГІОНІ

С. Ю. САВЕНКО

Науково-дослідний центр

«Запорізькагропромпродуктивність»

Проаналізовано стан та основні проблеми, етапи розвитку свинарства, заходи для подальшого підвищення ефективності галузі та отримання якіснішої продукції свинарства.

Ключові слова: свині, стратегії, ефективність, великотоварність, реалізація, амортизація, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Ситуація, що склалася останніми роками в сільському господарстві України, зумовлена значною кількістю причин, що не залежать від сільськогосподарських підприємств. Так, деякі з них не досягли належного соціально-економічного рівня розвитку. Адаже значних соціально-економічних результатів досягають підприємства, які зуміли організувати високий рівень менеджменту, здійснюючи моніторинг функціонування підприємства та детальний аналіз його результатів, чітко дотримуючись стратегії розвитку. За останніми дослідженнями технологічне обладнання в більшості свиноферм України відпрацювало свій амортизаційний строк і не відповідає сучасним вимогам. А це один з важливих факторів для ефективного розвитку свинарства, підвищення конкурентоспроможності галузі в регіонах. Ферми потребують технічного і технологічного переоснащення, чіткого дотримання економічних й організаційних умов для створення і досягнення успішного перебігу процесу виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням поставленої проблеми переймалися такі відомі вітчизняні вчені, як Й.А. Шумпетер, Ю. Бажал, М.Д. Кондратьєв, а також І.О. Крюкова, В.К. Збарський, П.Т. Саблук, М.П. Талавиря. У своїх наукових працях вони наголошують, що ефективний розвиток вітчизняного свинарства залежить від рівня доходів потенційних споживачів свинини, обсягу та структури імпорту м'яса, створення відповідної матеріально-технічної та кормової бази підприємств, якості тваринного генофонду. Незважаючи на різнохарактерність пріоритетів, які розставляють автори останніх наукових досліджень в області свинарства, в обґрунтуванні шляхів подальшого її розвитку залишається чимало дискусійних положень, спільною є думка, що найвищі показники економічної ефективності виробництва досягаються підприємствами, які ведуть великотоварне виробництво на промисловій основі.

Мета дослідження – для підвищення ефективності розвитку свинарства розглянути розробки такого комплексного формування, яке буде здатне досягти ефективності не тільки у виробництві свинини для забезпечення рівності фінансових і матеріальних потоків, а й працюватиме з існуючими на сьогодні соціальними проблемами на селі.

Виклад основного матеріалу. Запорізька область вважалася одним із великих тваринницьких регіонів України. В регіоні, як і по всій країні, в аграрному секторі економіки згідно з грудневим Указом Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки» (1999 р.) утворилися нові фермерські господарства, ретроспектива перебудови яких і оцінка сучасного стану їх економічного розвитку заслуговує на увагу [1]. Фермерські господарства, сільськогосподарські підприємства області намагаються зберегти за собою провідне місце у виробництві продукції, але за останні роки проявляються тенденції до зменшення її частки у загальнообласному виробництві. Поліпшення ситуації можливе за організації становлення сільськогосподарських підприємств на засадах комплексності й системності шляхом відродження всіх характерних для Запорізької області галузей. Насамперед для області важливою є галузь свинарства. Аналіз розвитку та основних показників господарської діяльності сільськогосподарських підприємств Запоріжжя доцільно розпочати з огляду динаміки поголів'я і виробничих показників розвитку свинарства за 2000-2017 роки (табл.1) [4].

Таблиця 1

Розвиток галузі свинарства у сільськогосподарських підприємствах Запорізької області

Показник	Рік				Відхилення, %, 2017 р. від		
	2000	2005	2010	2017	2000	2005	2010
Поголів'я свиней, тис. голів	146,4	180,0	257,3	175,4	119,9	97,4	68,1
Реалізовано на забій, тис. т	10,9	12,3	25,9	33,5	307,3	272,4	129,3
Виробництво свинини у забійній масі, тис. т	8,2	9,4	19,7	15,9	194,0	169,1	80,7
Виробництво свинини у живій масі на 100 га ріллі, ц	6,5	8,6	20,4	34,9	537,0	405,8	171,1
Середньодобові прирости свиней на вирощуванні та відгодівлі, г	133	289	381	500	376,0	173,0	131,0

За даними Головного управління статистики у Запорізькій області поголів'я свиней в сільськогосподарських підприємствах регіону скорочується. Цей показник у 2017 році становив 175,4 тис. голів. Порівняно з 2010 роком відбулося зменшення на 68,1% та на 97,4% проти 2005 року. Проте відносно 2000 року поголів'я свиней у 2017 році зросло на 19,9%. Тобто, з 2000 року по 2010 рік спостерігалось збільшення поголів'я свиней, тоді як з

2010 року по 2017 рік – зменшення. Протилежна ситуація відзначена щодо реалізації свиней на забій. Тут цифри кожного року зростали. Так, у 2017 році реалізовано на забій 33,5 тис. тон свиней, що у 3 рази більше, ніж у 2000 році, у 2,7 раза, ніж у 2005 році, та на 29,3% більше, ніж у 2010 році. Тобто сільськогосподарські підприємства не прагнули до відновлення поголів'я свиней, а господарства здавали їх на забій та реалізацію. Проте за рахунок підвищення продуктивності останніх спостерігалось зростання виробництва свинини у живій масі на 100 га ріллі. У 2017 році цей показник становив 34,9 ц, що майже у 5,4 раза більше відносно 2000 року, у 4,1 раза – 2005 року, та на 71,1% більше, ніж у 2010 році [5].

В усіх категоріях господарств України на 1 січня 2017 року лише п'ять областей збільшили поголів'я свиней проти 1 січня 2016 року в межах від 1,4 до 9,5 тис. голів. Лідером була Волинська область – 9,5 тис. голів, у Львівській області – 7,6 тис., Донецькій – 5,7 тис., Івано-Франківській – 4,1 тис. та Чернівецькій – 1,4 тис. голів. В інших 19 областях відбулося його зменшення. Найбільше скорочення поголів'я сталося в Запорізькій – на 36,4 тис. голів, Рівненській – 42,8 тис., Дніпропетровській – 44,5 тис., Харківській – 39,9 тис. та Одеській – 61,5 тис. голів. Слід зазначити, що у грудні 2017 року в усіх категоріях господарств відбулося зменшення поголів'я свиней проти попереднього місяця на 452,5 тис. голів, у тому числі в сільськогосподарських підприємствах – на 115,1 тис., у господарствах населення – на 337,4 тис. голів. (рис) [3].

ТЕМПИ ЗРОСТАННЯ (ЗМЕНШЕННЯ) ПОГОЛІВ'Я СВИНЕЙ, ТИС. ГОЛІВ

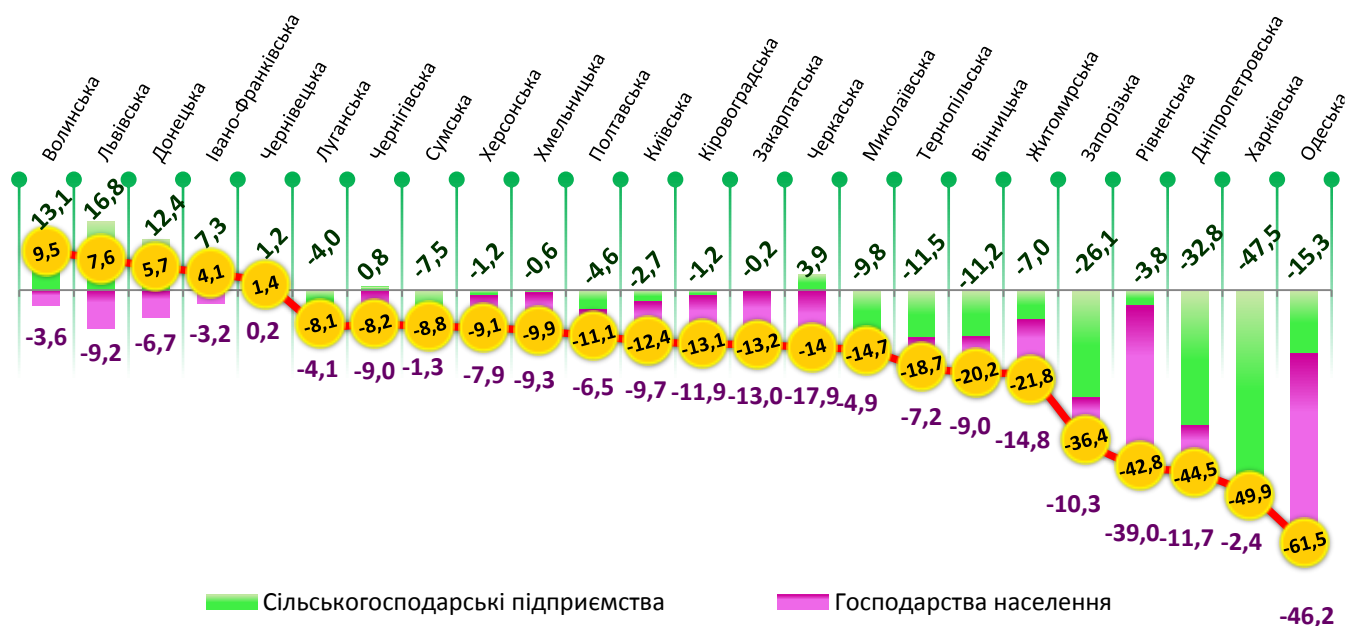

Рис. Темпи зростання (зменшення) поголів'я свиней по Україні (січень 2017 року по січень 2016 року)

По районах області станом на 1 лютого 2017 року порівняно з відповідним періодом минулого року тільки у двох районах спостерігалось збільшення поголів'я свиней: у Вільнянському – на 9,3 %, у Більмацькому – 1,5%. По всіх інших районах відбулося скорочення: найбільше у Василівському – на 79,4% та Приморському – на 57,6% [5].

Таблиця 2

Кількість голів свиней у сільськогосподарських підприємствах за містами та районами на 1 лютого 2017 року

Область, Місто регіон	Свино поголів'я	
	голів	до 1 лютого 2016 р. у %
Запорізька область	169686	80,5
м. Запоріжжя	-	-
м. Бердянськ	-	...1
м. Енергодар	-	-
м. Мелітополь	-	...1
м. Токмак	-	-
Райони:		
Бердянський	446	76,5
Більмацький	3398	101,5
Василівський	3003	20,6
Великобілозерський	9120	80,3
Веселівський	18367	91,2
Вільнянський	13886	109,3
Гуляйпільський	8346	83,9
Запорізький	869	68,6
К-Дніпровський	19262	96,0
Мелітопольський	7022	98,7
Михайлівський	24237	94,7
Новомиколаївський	12528	72,8
Оріхівський	13562	91,7
Пологівський	912	78,1
Приазовський	14381	72,5
Приморський	3309	42,4
Розівський	-	-
Токмацький	3045	81,6
Чернігівський	9314	63,7
Якимівський	...1	90,9

Ситуація, що склалася, потребує розгляду проблемних питань стосовно розвитку свинарства в регіоні:

- на більшості сільськогосподарських підприємств і свинофермах використовують трудозатратні технології через старе обладнання, невідповідність приміщень, в яких утримують тварин, сучасним вимогам щодо теплоізоляції;

- не вистачає фінансових можливостей для здійснення реконструкції або будівництва нового приміщення для утримання тварин, закупівлі нового, сучасного обладнання;
- складно вирішуються питання щодо виділення земельних ділянок і дозволу для будівництва нових свинарських ферм;
- в Україні недостатньо розвинута генетично-селекційна база, наслідком чого є невисока частка гібридного молодняку в товарному виробництві свинини та повна відсутність ринку двопородних гібридних тварин;
- якість і обсяг витрат кормів для свиней (табл. 3) [4].

Таблиця 3

Структура витрат на виробництво основних видів продукції тваринництва за елементами, %

Елементи витрат	Вирощування на м'ясо, 2010 р.		Вирощування на м'ясо, 2015 р.				
	велика рогата худоби	свині	Великої рогатої худоби	свині	вівці	кози	птиця
Витрати, всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
У тому числі							
прямі матеріальні витрати	73,2 100,0	83,3 100,0	75,4 100,0	86,3 100,0	67,6 100,0	73,4 100,0	93,0 100,0
Із них							
корми	76,5	80,7	74,7	80,8	80,3	69,0	77,7
пальне і мастильні матеріали	8,1	2,3	7,5	1,9	6,3	4,4	2,1
оплата послуг і робіт сторонніх організацій	4,0	4,7	5,2	4,8	3,0	17,0	4,7
решта матеріальних витрат, всього	11,4	12,3	12,6	12,5	10,4	9,6	15,5
прямі витрати на оплату праці	13,6	7,1	12,8	5,5	18,7	11,2	3,2
інші прямі витрати і загальновиробничі витрати - всього	13,2 100,0	9,6 100,0	11,8 100,0	8,2 100,0	13,7 100,0	15,4 100,0	3,8 100,0
Із них							
амортизація необоротних активів	26,0	51,4	26,7	54,2	21,5	13,8	42,1
відрахування на соціальні заходи	37,4	26,6	38,6	23,1	51,0	27,6	28,6
решта інших прямих та загальновиробничих витрат	36,6	22,0	34,7	22,7	27,5	58,6	29,3

Отже, нарощування виробництва свинини в Україні стає все залежнішим від підвищення продуктивності. Тобто, звідси, на сьогодні для виробників це перетворюється на першочергове завдання. За наведеними даними, у структурі витрат на виробництво продукції свинарства на корми припадає 80,8% порівняно з іншими видами тварин. Таку ситуацію можна пов'язати із зростанням імпорту зерна, постачанням для свиней кормів і внутрішніми витратами останніх. Проте цей аспект потребує дослідження. Позитивні зрушення в економіці України сприяли б збільшенню обсягів імпорту сировини, необхідної для відгодівлі свиней, розширенню переліку компаній в Україні, які беруть участь у постачанні кормів. Адже за відсутності дешевого корму, необхідного для одержання продукції свинарства, марно сподіватися на нарощування виробництва свинини. І це також треба вивчати. Загалом в Україні упродовж років існує проблема нестачі корму для свиней вітчизняного виробництва. Із вирішенням згаданої проблеми підвищений попит на м'ясо можна забезпечити за рахунок внутрішніх поставок, Звідси у такий спосіб буде захищено вітчизняний ринок свинини. Оскільки витрати на виробництво свинини в сільськогосподарських підприємствах досить високі, зростання цін на свинину можна вважати і політичною проблемою. Нагальною є організація гуртових ринків, забійних пунктів поряд із ними для прямого надходження до споживачів свіжої продукції.

Зважаючи на це, уряд України пропонує способи впорядкування зростання цін на свинину. Як один із таких – нарощування виробництва свинини швидшими темпами. На переконання урядовців, цього можна досягти заохоченням одержання більших обсягів свинини на великих сільськогосподарських підприємствах. Разом із тим потребує вирішення питання державної підтримки малих виробників продукції свинарства [2]

Для підвищення ефективності розвитку свинарства в Запорізькій області слід вказати як необхідне:

- проведення обстеження приміщень на свинофермах щоб визначити їх стан;
- розгляд пропозиції для подальшого використання, технічного і технологічного переоснащення приміщень, розмір капіталовкладень і залучення при необхідності інвестицій [4];
- підвищення ефективності використання зернофуражу через його переробку для одержання повноцінних комбикормів з використанням вітамінно-мінеральних та біологічного походження добавок вітчизняного виробництва. На відгодівлі усіх господарств середньодобовий приріст молодняка повинен бути не 250-350 г, а в межах 600-800 г. За такої

продуктивності свинина завжди буде рентабельною і високоякісною. Цього можна досягти тільки за рахунок повноцінної годівлі тварин усіх вікових груп [2];

- впровадження більш прогресивних форм організації виробництва свинини, системи машин для забезпечення механізації виробничого процесу на всіх стадіях кормо-виробництва;

- спрощення процедури виділення земельних ділянок й узгодження проектної документації для будівництва свиноферм;

- збереження племінної бази вітчизняного свинарства і матеріальна зацікавленість племінних господарств вирощувати високоякісний молодняк, з урахуванням сучасних методів його оцінки за фенотипом і генотипом у напрямі збільшення частини м'ясних порід (ландрас, уельс, українська м'ясна) [4].

Висновки. Державне регулювання аграрної економіки та його вплив на економічні процеси у сільськогосподарських підприємствах багатогранне. Підприємства галузі свинарства являють собою невід'ємну частину аграрного ринку, що у свою чергу виступає одним з елементів складової системи господарювання, в якій тісно взаємодіють ринковий механізм та численні державні регулюючі інститути. Поєднання ринкових і державних регуляторів гарантує реалізацію соціально-економічних цілей інноваційного розвитку галузі свинарства, досягнення високої ефективності виробництва свинини, підвищення рівня продовольчої на економічній безпеки держави. Для Запорізької області, як і України загалом, важливим завданням є доведення виробництва свинини до рівня, що забезпечує науково обґрунтовану норму споживання м'яса та створення ресурсного потенціалу для подальшого розвитку галузі свинарства. Це має стати певним гарантом продовольчої незалежності регіону, джерелом наповнення регіонального та місцевих бюджетів [6].

Список літератури

1. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45633.
2. *Кобернюк С.О.* Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Вип. 23. Ч. 2. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http:// PPP. pdf](http://PPP.pdf).
3. *Демчак І. М., Микитюк Д. М.* Тенденції розвитку тваринництва та ринків м'ясо-молочної продукції України. Київ : НДІ «Украгпромпромпродуктивність».
4. *Збарський В. К., Шпак О. О.* Розвиток свинарства в регіоні. *Економіка АПК*. 2016. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ЕАРК_8_2016_all_140.

5. Тваринництво України. Статистичний збірник, 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http:// zb_ tu 2017 pdf.](http://zb_tu2017.pdf)

6. *Якобчук В. П., Кравець І. В., Русак О. П.* Інноваційний розвиток галузі свинарства. Житомир : В-во ДОП Євенок О. О., 2012. С. 68-99, 125 [Електронний ресурс]. Режим доступу: [Innovatsiinyi_rozvy...luzi_svynarstva. pdf.](#)

Эффективность развития свиноводства в Запорожском регионе

Запорожский научно-исследовательский центр продуктивности агропромышленного комплекса

Савенко С. Ю.

Проанализировано состояние и основные проблемы, этапы развития свиноводства, меры для дальнейшего повышения эффективности отрасли и получения более качественной продукции свиноводства.

The effectiveness of the development of pig in the Zaporizhia region

The Zaporozhia research center of the productivity

Savenko S. Yu.

The situation and main problems, the stages of the development of pig production, the adoption of measures for the further development of the industry's efficiency for achieving the most qualitative productivity of pork are analyzed.